

התעמלד החדש

אולם ההמונים בישראל, כמו בכל אומה אחרת, אינם חיים בעתיד, וגם לא בעבר. הם חיים בהווה. וההווה של תשל"א היה רחוק מן המלחמה, מן הסכנה הקיצונית. אחרי שהגמר המפחיד מסתלק, נזכר הבאבון שהוא רעב. אחרי שהנץ נעלם מעליהן, חזרו מבט הציפורים יותר אל השדה, בחיפוש הניצח אחרי המזון. הישראלי הוא ככל האדם. בהינתן אות הי ארגעה, הסתכלו סביבו וברק את ביתו. והוא נדהם.

האשלייה של השוויון

הרגשת האחדות, שהיא חלק מתגובת ההגנה מול פני הסכנה, יוצרת אשלייה של שוויון. באומה לרוב חמת נדמה תמיד שנפלו כל המהצרות, שהכל נושאים בעול הקורבנות. האימון העיוור במנהיגים, שהוא אינסטינקט מלחמתי, יוצר בלב המונהגים את הבטחון כי אותם מנהיגים אינם רק מצביאים מוכשרים, אלא גם שליטים צודקים, נבונים, הדואגים לכלל. בהימוג הקסם, באה האכזבה, והיא תמיד חדה ונוקבת. במיקרים חמורים היא מגיעה לפעמים עד לידי הלם. במיקרים חמורים ביותר היא מולידה מהפכה. רוב המהפכות הגדולות בעת האחרונה, החל בקומונה הפאריסאית, דרך מהפכת אוקטובר וכלה במהפכה הסינית, התחוללו בתום מלחמה גדולה. ישראל של תשל"א היתה רחוקה מאוד ממהפכה. אולם חלקים גדולים מאוכלוסייתה נאחזו ברגשות של תיסכול, מרירות, זעם ומרד. הם נוכחו לדעת, כי הליכוד המלחמתי לא יצר שוויון — אלא להיפך.

בעלייה החיים בשבטים — ביס, באוויר ועל הארץ — פיתחו מערכות של תגובות אינסטינקטיות להגנה על חיי השבט. בהתקרב הסכנה — עוף דורס, דג טורף, נמר צד — התלכד השבט — ונערך מאחורי מנהיג למוד-מלחמה.

מי שלא השכיל לפתח תגובה כזאת — הושמד ונעלם מעל פני כדור הארץ. בעלייה החיים המצליחים הורישו את מערכת התגובות מאב לבן, במשך דורות ללא-ספור, עד שהדבר הפך לאינסטינקט משובלל ביותר.

המין האנושי ירש מערכת תגובות זו בדרך ביולוגית, כמו דברים רבים אחרים, מבעלי-החיים שקדמו לו בסולם ההתפתחות. האומה המודרנית מגיבה בדיוק כמו שבט של באבונים: בעיתות מלחמה היא מתלכדת, מצייתת למנהיג, מעלימה את הניגודים הפנימיים.

כך נהגה האומה הישראלית בהצלחה עצומה בימי מאייוני 1967. כך היא המשיכה לנהוג, במתיחות פחות דרוכה, בשלוש השנים של מאבק ומלחמת-התשה. מתיחות זו פגה בראשית תשל"א. הכותרות השחורות בעיתונים נעלמו. אבות ואמהות חדלו לחרוד, בכל רגע של עירנות ואף בחלומות-ביעותים, לחיי בניהם בקווי התעלה והביקעה.

כאשר רועמים התותחים, שותקות לא רק המוונות, אלא גם הבעיות הפנימיות. כאשר חדלו התותחים לרעום, הרימו כל הבעיות הפנימיות את ראשן.

זה היה, בפשטות, הפיפור של תשל"א. היו שהאמינו שהמלחמה לא תמה. היו שחששו שהיא תתחדש, תוך חודשים או שנים, מפני שהסיכסוך לא התקדם לקראת פתרון. היו אף שקיוו בסתר ליבם שה-מלחמה אכן תתחדש בהקדם, כדי שאפשר יהיה שוב לטאטא את הבעיות הפנימיות הקשות אל מתחת לשטיח הדם והאש.

ההפגנות שהידהדו ברחובות ירושלים בשנת תש"ל באו למחות נגד הכשלת שליחות גולדמן, נגד ההתיישבות בחברון, נגד הפסקת שיחות יארינג. נאמו בהן פרופסורים. השתתפו בהן סטודנטים ואקדמאים. בני העילית החברתית של ישראל, מסוגו של איש-השנה אסי דיין.

ההפגנות שהידהדו ברחובות ירושלים בשנת תש"ל א באו למחות נגד קיפוח ועוני, נגד הפלייה עדתית והקץ פאת השכר. נאמו והשתתפו בהן נערי שכונות-העוני, בני השיכבה הדלה ביותר בישראל. במרכז אירועי הארץ עמדו שכיתות. ערכו אותן כל שכבות השכירים — החל בעניים ובי מרורים, כמו הדוורים ועובדי-הנקיון כבתי-החולים, וכלה במורים תיכוניים וברופאים.

מה שרע ליהודים, טוב לגולדה! צעקו המפגינים של תשל"א, שעה שהסתערו עליהם פרשי המישטרה. הם התכוונו לאשה הנוקשה שהכשילה יוזמת-שלום.

גולדה, גולדה עופי כבר — לכולם ממך, נשברו את צעקו המפגינים של תשל"א, שעה שהשוטרים הניפו את האלות על ראשיהם. הם התכוונו לאשה שחתמה על צווי דיתוק לפועלים, ושהחליטה על הפיחות. בתשל"א הסתכל האזרח הישראלי החוצה. בשנת תשל"א הסתכל פנימה.

מה קרה?"

אחחת לשטיח האש

מאות מיליוני שנים לפני שבט אחד של קופים ירד מן העצים, החליף את תפריט הפירות בטריפת טרף והתרומם על הרגליים האחוריות, וכך פתח בתהליך שהוליד את המין האנושי — למדו החיות לעמוד מול סכנה.



חייל ישראלי מנפנף לחיילים מצריים מעבר לתעלה, במיגדל תצפית (תמונה טלסקופית מוגדלת — משמאל)